

בעלי-החיים הנשרים לקרבנות

גיל	נקבה		זכר		המין הכללי
	לשון רבים	לשון יחיד	לשון רבים	לשון יחיד	
כשם כללי – מבן יומו ומעלה ¹ ; כשם פרטי – מקביל ליפרי ² ;			שָׁוְרִים	שׁוֹר (ox)	בָּקָר cattle
בשנה הראשונה ³	עֲגֻלוֹת	עֲגֻלָּה (heifer)	עֲגָלִים	עֲגֹל (calf)	
י"א בשנה הראשונה ⁴ ; וי"א בשנה השניה ³		עֲגֻלַת בָּקָר		עֲגֹל בֶּן-בָּקָר	
י"א מתחילת השנה השניה ³ והלאה ⁵ ; וי"א מתחילת השנה השלישית ³ והלאה	פָּרוֹת	פָּרָה (cow)	פָּרִים; פָּרִים בְּנֵי-בָקָר	פָּר (bovine); פָּר בֶּן-בָּקָר	
בשנה הראשונה (י"ב חודש) ⁶	כְּבָשׁוֹת	כְּבִשָּׂה, כְּשֶׁבֶה; טֹלָה	כְּבָשִׁים, כְּשֶׁבִים; טֹלָאִים	כְּבִשׁ, כְּשֶׁב (sheep); טֹלָה (lamb); שֶׂה	כְּבָשִׁים sheep
בחודש הי"ג ⁷				פִּלְגָס	
מתחילת החודש הי"ד והלאה ⁸	רְחֵלִים	רְחֵל, רְחֵלָה (lamb;ewe)	אֵילִים, זָכָרִים	אֵיל (ram), זָכָר	צֹאן
בשנה הראשונה ¹⁰		עֹז; גְּדִיָּה; שְׁעִיר־עֹזִים	גְּדִיִּים; שְׁעִיר־עֹזִים	גְּדִי (kid); שְׁעִיר־עֹזִים; שֶׂה ⁹	
מתחילת השנה השניה והלאה ¹¹		עֹז; שְׁעִירָה	שְׁעִירִים; תִּישִׁים	שְׁעִיר; תִּישׁ (billy goat)	
כשר לקרבן רק בגדלותו, דהיינו: משיצהיב ¹²			תוֹרִים	תוֹר (turtledove)	עוֹפוֹת
כשר לקרבן רק בקטנותו, דהיינו: עד שיצהיב ¹²			בְּנֵי-יוֹנָה	בֶּן-יוֹנָה (dove)	

¹ במקומות רבים – גם בדיני הקרבנות – משמש השם 'שור' כשם המין הכללי של הבקר וכך גם 'איל' כשם המין הכללי של הכבשים – בכל גיל שהם. דבר זה נוגע גם לדינא, כגון לענין קנין גזילה ע"י שינוי השם, שאם גזל עגל ונעשה שור או כבש ונעשה איל, אין זה נחשב שינוי השם, משום ש"שור בן יומו קרוי 'שור' ואיל בן יומו קרוי 'איל'" (ביק סה ע"ב).

² המקום היחיד בו מופיע ציווי להקריב 'שור', הוא בקרבנות המילואים (ויקרא ט, ד) ושם נראה שהכוונה לפר (עפ"י אבן עזרא שם) ולא ליעגל או ליעגל בן בקר' הנזכרים גם הם באותה פרשה כשמות בפני עצמם.

³ ברייתא (ר"ה י ע"א). ועייש ובמשנה פרה פ"א מ"א-ב, שנחלקו אם עגל הוא רק בשנה הראשונה, ובשניה ובשלישית נקרא 'פרי' או 'פר בן בקר', או שבשניה נקרא יעגל בן בקר, ורק בשלישית 'פרי'. להלכה פסק הרמב"ם (רמב"ם פ"א מהלי מעה"ק הי"ד) כדעה שפר הוא בן שתים, אולם מסתימת דברי שאר הראשונים (בה"ג סי' עה; רש"י ויקרא ד, ג, ועוד) נראה שנקטו בפשיטות כדעה שפר הוא בן שלוש.

⁴ קרבן אהרן על הספרא (דבורא דחובה פרשה ב פ"ג ג אות ו, ד"ה דע). לדעה זו אי אפשר לפרש שיעגל בן בקר' הוא בן שתים, שהרי גם 'פר בן בקר' הוא בן שתים, ולכן בהכרח י"ל שיעגל בן בקר' הוא בן שנה, כמו 'עגל' סתם. אמנם, במקום היחיד בו מופיע ציווי להקריב 'עגל בן בקר' – בקרבנות המילואים (ויקרא ט, ב) – נזכר גם 'עגל' סתם, ומשמע שהם שמות חלוקים, וצ"ב.

⁵ בדעת הרמב"ם (שם) כתב הכס"מ (שם) שפר כשר לקרבן רק עד סוף השנה השלישית, עיי"ש.

⁶ 'כבשי' – משנה (פרה שם מ"ג), רמב"ם (שם). 'טלה' – רש"י (מנחות קז ע"ב ד"ה רחל). שה – המקום היחיד בו מופיע ציווי להקריב 'שה' הוא בקרבן פסח (שמות יב, ה) ושם מפורש שצריך להיות דוקא בן שנה; ובדיני הנסכים (במדבר טו, יא) נאמר: "כִּכְהֵן יַעֲשֶׂה... לְאֵיל הָאֶחָד או לְשֶׂה בְּכִבְשִׁים או בְּעֹזִים", ומשמע שגם סתם 'שה' הוא דוקא בן שנה [דהיינו: כבש ולא איל].

⁷ משנה (פרה שם מ"ג), רמב"ם (שם). [כך הוא לדעת רבי טרפון שם, אולם לדעת בן עזאי נקרא "נוקד", ולדעת רבי ישמעאל נקרא "פְּרָדִינְקָא"].

⁸ 'איל' – משנה (שם), רמב"ם (שם), אולם עי' הערה 1; 'רחלי' – רש"י (שם).

⁹ רש"י (שמות יב, ה) עפ"י דברים ד, יד: "שֶׂה כְּשֶׁבִים וְשֶׂה עֹזִים" [ראה גם לשון הכתוב המופיע בסוף הערה 6].

¹⁰ גדי – ברטורא (מנחות פ"ג מ"ז); שְׁעִיר־עֹזִים – רמב"ם (שם); עז – ספרי (במדבר פ"ו שלח פיסקא קיב); שה – ראה הערה 6.

¹¹ שְׁעִיר – רמב"ם (שם). תיש – עפ"י ירושלמי (שקלים פ"ה ה"ג) שתיש בעזים מקביל לאיל בכבשים.

¹² משנה וגמ' (חולין כב ע"א-ב); רמב"ם (פ"ג מהלי איסורי מזבח ה"ב).